

BETÆNKNING
VEDRØRENDE
KVINDELIGE TJENESTEMÆNDSS
FORHOLD

Afgivet af
den af statsministeren nedsatte Kommission
vedrørende Kvindernes Stilling i Samfundet.

BETÆNKNING NR. 526

1969

Forord

Nærværende betænkning er en delbetænkning udarbejdet af det under Kvindekommissionen nedsatte udvalg vedrørende kvinders deltagelse i det offentlige liv. Delbetænkningen, der har været forelagt kommissionens medlemmer, offentliggøres på nuværende tidspunkt under hensyn til de stedfindende drøftelser af det i tjenestemandskommissionens betænkninger udarbejdede forslag til ny tjenestemandsløve.

København, februar 1969.

Edel Saunte.

Udvalgets kommissorium og medlemskreds

I kommissoriet for »Kommissionen vedrørende Kvindernes Stilling i Samfundet« hedder det: »Kvinderne spiller en meget tilbagetrukket rolle og beklæder kun en ringe del af de offentlige hverv. Det er vigtigt for samfundet, at alle dets medlemmer får mulighed for fuldt ud at udnytte deres evner og anlæg.«

Den 23. april 1965 nedsatte kommissionen bl. a. udvalget vedrørende kvinders deltagelse i det offentlige liv.

Medlem af folketinget, Irs. *Hanne Budtz*, indstillet som medlem af kommissionen af Det konservative Folkeparti, blev udnævnt til formand for udvalget, der i øvrigt fik følgende sammensætning:

Stud. mag. *Mette Bryld*, Socialistisk Folkeparti
Marie Christensen, De samvirkende danske
Husmandsforeninger

Anne Feldt-Rasmussen

M.F. *Lis Groes*, Socialdemokratiet

Kontorassistent *Edith Landsman*, Fællesrådet
for Danske Tjenestemand- og Funktionær-
organisationer

Ellen Poulsen, Venstre

Hovedkasserer *Karen Simonsen*, Landsorgani-
sationen De Samvirkende Fagforbund

Kontorchef, nuværende kommitteret *Guðrun
Refslund Thomsen*, Danske Kvinders Natio-
nalråd.

Den 21. februar 1968 udnævntes medlem af folketinget *Ellen Strange Petersen*, indstillet som medlem af kommissionen af Det konservative Folkeparti, til formand for udvalget i stedet for Irs. Hanne Budtz, der ønskede at trække sig tilbage, men som dog fortsat forblev medlem af udvalget.

Som udvalgets sekretær blev ved dettes nedsettelse beskikket socialrådgiver, cand. polit. Carry Hedemann.

Den 1. maj 1968 afløste fuldmægtig Kate Galle, Handelsministeriet, Carry Hedemann som sekretær for udvalget.

I perioden 1. august 1965-31. juli 1966 var

stud. mag. Mette Bryld afløst af stud. mag. Birger Hansen som medlem af udvalget.

Den 16. november 1965 udtrådte kontorassistent Edith Landsmann af udvalget og blev med virkning fra 10. marts 1966 afløst af viceinspektør, nuværende skoleinspektør Kamma Madsen, der efter indstilling fra Fællesrådet for Danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer blev tilknyttet kommissionen og udvalget vedrørende kvinders deltagelse i det offentlige liv som særligt sagkyndig.

Den 4. oktober 1966 afløste tidligere M.F. Birthe Wetlesen daværende medlem af folketinget Anne Feldt-Rasmussen som medlem af kommissionen.

Den 17. marts 1967 indtrådte byrådsmedlem Grete Munk som medlem af udvalget.

Den 24. maj 1967 afløste rektor Edele Kruchow daværende departementschef Guðrun Refslund Thomsen som medlem af kommissionen.

Med virkning fra 19. december 1967 er stud. mag. Mette Bryld udtrådt af Socialistisk Folkeparti og blev derefter personligt medlem af kommissionen.

Den 16. april 1968 udtrådte stud. mag. Mette Bryld af udvalget.

Udvalgets kommissorium.

Udvalget har haft følgende kommissorium:
»Udvalget har til opgave at undersøge, om mænd og kvinder har formel og reel ligestilling inden for en række områder af det offentlige liv.

Ved det offentlige liv forstår udvalget ikke alene politisk arbejde og forenings- og organisationsarbejde, men også ansættelse i offentlige stillinger og deltagelse på andre områder af samfundslivet, herunder f. eks. på de økonomiske, administrative samt kulturelle områder.

Såfremt det skulle vise sig, at mænd og kvinder ikke er ligestillede, bør udvalget lægge vægt på at udarbejde forslag med henblik på at skabe lighed mellem mænds og kvinders muligheder i det offentlige liv.«

Tjenestemandsforhold

Med lov nr. 100 af 4. marts 1921 blev der skabt hjemmel for, at kvinder og mænd under samme betingelser har lige adgang til alle ved lov bestemte tjenestestillinger og hverv under stat og kommune og lige pligt til at overtage alle borgerlige ombud. Kun gejstlige og militære tjenestestillinger og hverv var undtaget fra denne regel. Med lov nr. 567 af 4. juni 1947 blev loven ændret, således at kvinder fik adgang til at blive præstevede.

Der er således ingen formelle hindringer for kvinder ved adgangen til offentlige stillinger med undtagelse af militære tjenestestillinger inden for hæren, flåden og flyvevåbnet.

A. Kvinders stilling ifølge tjenestemandsloven.

Ifølge den gældende *tjenestemandslov* af 7. juni 1958 er der fire bestemmelser, der stiller mænd og kvinder forskelligt. De fire bestemmelser drejer sig om enkepension, børnepension, flytategodtgørelse og adgang til nedsat arbejdstid.

Reglerne om *enkepension* findes i lovens § 64, der i stk. 1 bestemmer, at den, der bliver enke efter en tjenestemand, der er ansat inden det fyldte 40. år, og som ved dødsfaldet enten endnu var i tjenesten og havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær pension eller oppebar ventepenge og havde erhvervet pensionsalder eller var pensioneret, som hovedregel har ret til enkepension. Indgås ægteskabet f.eks. efter mandens 60. år, tilkommer der ikke hans enke pension, ligesom en tjenestemands enke, der selv er tjenestemand, ikke samtidig kan oppebære enkepension og egen løn eller pension.

I stk. 4 nævnes, at den, der bliver enke efter en tjenestemand, der endnu ikke havde erhvervet pensionsalder til opnåelse af ordinær pension, er berettiget til et beløb svarende til 2 års løn beregnet på grundlag af tjenestemandens sidst udbetalte lønningsindtægt. Dette beløb udbetales efter nærmere fastsatte regler.

Enkepension blev indført for så vidt angik embedsmænds enker i 1851, men pensionen var lille, og samtidig pålagde man embedsmændene pligt til derudover på egen bekostning at sikre deres eventuelle enker.

Først ved tjenestemandsloven af 1919 fik alle tjenestemænd ret til enkepension til deres eventuelle enker, og samtidig indførte man, at de ansatte selv ydede et bidrag til pensionen, et bidrag, der dog lige siden har været det samme uanset køn og civilstand. Enkepensionen, der er en begunstigelse for gifte, mandlige tjenestemænds efterladte ægtefæller, bevirker således, at disse tjenestemænd i realiteten opnår en højere løn end samtlige andre tjenestemænd, idet tjenestemandsgoderne, der består af løn, retten til ventepenge samt retten til egenpension og pension til eventuelt efterladte familiemedlemmer, må ses som et hele.

Ved indførelsen af den almindelige enkepensionsret ved T. L. af 1919 ønskede man at tilgodese et forsørgerhensyn, der på daværende tidspunkt var naturligt under hensyn til, at gifte tjenestemænd i langt de fleste tilfælde var den økonomiske forsørger af familien.

Under forhandlingerne om tjenestemandsloven af 1958 blev spørgsmålet om pension til kvindelige tjenestemænds efterladte ægtefæller rejst. Lønningskommissionen af 1954 afviste imidlertid spørgsmålet under henvisning til: »at det harmonerer dårligt med de bestræbelser, man i det foreliggende forslag har gjort for at søge statens pensionsudgifter begrænset, og som bl.a. medfører reduktion af en lang række enkepensioner og svagelighedspensioner.«

I det af Tjenestemandskommissionen af 1965 udarbejdede forslag til pensionslov har man afskaffet enkepensionsbegrebet og i stedet foreslået pension til efterladte ægtefæller. Såfremt dette forslag bliver gennemført i en tjenestemandslov, vil der ikke længere være tale om en forskelsbehandling alene til fordel for gifte mænd, også gifte kvindelige tjenestemænd får

samme fortrinsstilling, og de særlige regler for enkepension til samgifte tjenestemænd bortfalder.

Udvalget er opmærksom på, at der f. eks. i Sverige gør sig tanker gældende om en ny struktur på det pensionsmæssige område. Så længe denne ny struktur ikke er gennemarbejdet for så vidt angår danske forhold, kan man tiltræde de nu foreliggende forslag om pension til efterladte ægtefæller og udvalget vil gerne udtrykke sin støtte til tjenestemandskommissionens forslag.

Samtidig ønsker udvalget dog at gøre opmærksom på følgende:

Under 1960ernes overvældende vækst i antallet af overenskomstansatte akademikere opstod det mønster, at hvor ægtefæller begge var ansatte i det offentlige tjeneste, foretrak den ene ægtefælle, og oftest den kvindelige, overenskomstansættelse, mens den mandlige ægtefælle i en række tilfælde holdt sig til tjenestemandsansættelsen.

Baggrunden herfor var bl. a. pensionsvilkårene i tjenestemandsløven af 1958 sammenholdt med de overenskomstansattes pensionsforhold. Disse sikrede den kvindelige gifte overenskomstansatte både enke- eller børnepension samt egen pension. Samtidig opnåede hun større øjeblikkelig indtjening.

De ovennævnte forslag må derfor også ses i denne sammenhæng, og udvalget er herudfra interesseret i, at Folketinget snarest tager principiel stilling til overenskomstansættelsernes fortsatte beståen eller afskaffelse.

Særudtalelse af Grete Munk.

»Ved Dansk Kvindesamfunds hovedbestyrelsesmøde i marts 1968 vedtog hovedbestyrelsen med stort flertal, at man sendte følgende henvendelse til såvel tjenestemandskommissionen som lønningsminister Aage Hastrup:

»Ved henvendelse af 28. oktober 1966 pegede Dansk Kvindesamfund på, at tjenestemandsløven bør ændres således, at mandlige og kvindelige tjenestemænd stilles lige, især må pensionsspørgsmålet nøje overvejes.

Dansk Kvindesamfund ønsker hermed atter at understrege, at man anser spørgsmålet for overordentlig vigtigt, men man finder ikke, at spørgsmålet løses tilfredsstillende ved at indføre en ordning med pension til kvindelige tjenestemænds efterladte ægtefælle.

Dansk Kvindesamfund finder, at indførelsen af pension til kvindelige tjenestemænds efterladte ægtefælle ikke vil skabe den ønskede og nødvendige lighed mellem mandlige og kvindelige, gifte og ugifte tjenestemænd. Ugifte tjenestemænd vil fortsat være stillet ringere end gifte i pensionsmæssig henseende.

Efter DK's opfattelse bør pensionsreglerne alene omfatte egen pension og eventuelt ydelser til efterladte børn.

Pension til efterladt ægtefælle, kvinder såvel som mænd, er efter Dansk Kvindesamfunds mening ikke i overensstemmelse med adfærdsmønsteret i yngre familier, hvor begge ægtefæller har erhvervsarbejde.

Dansk Kvindesamfund finder derfor, at ægtefællepensionen bør bortfalde for kommende tjenestemænd.«

Dansk Kvindesamfund mener ikke, at den foreslåede ordning kan give en tilfredsstillende løsning for fremtidens tjenestemænd, hvor det for det overvejende flertal vil være således, at begge ægtefæller har erhvervsarbejde, og der derfor ikke er behov for en forsørgelse efter den anden ægtefælles død.«

Inga Dahlsgård har tiltrådt Grete Munks særudtalelse.

Reglerne om *børnepension* findes i lovens § 66. Stk. 1 indeholder bl. a. bestemmelser om børnepensionstillæg til enker efter tjenestemænd, der har ret til at oppebære et tillæg pr. barn under 18 år, over for hvem tjenestemanden havde forsørgerpligt. I særlige tilfælde kan børnepensionstillægget bevilges indtil barnets 24. år.

Ved T. L. af 1958 blev det med § 66, stk. 2, bestemt, at en kvindelig tjenestemand's børn har ret til børnepension, såfremt tjenestemanden ved dødsfaldet alene havde forældremyndigheden over disse børn, og forældremyndigheden ikke overgår til faderen. Endvidere kan sådanne pensioner tilstås en afdød kvindelig tjenestemand's børn, for så vidt faderen ikke er statsansat, eller statspensionist og er ude af stand til at forsørge de fælles børn.

Normalt har børn af gifte kvindelige tjenestemænd altså ikke ret til pension efter deres moder. Begrundelsen for at indføre ret til pension til børn af mandlige tjenestemænd var det økonomiske behov, der som regel var og er vanskeligt at få dækket, når forsørgeren dør.

På tidspunktet for indførelse af bestemmelserne om børnepension - med pensionsloven af 1851, senere revideret ved Tjenestemandsløven af 1919 - var det næsten utænkeligt, at kvinder gift med embedsmænd havde lønnet beskæftigelse, og kvindelige gifte embedsmænd fandtes praktisk taget ikke. Da det derfor bortset fra eventuelle formueindtægter alene var faderen, der bidrog økonomisk til hjemmets opretholdelse, var det ganske naturligt, at man tillagde børn af afdøde embedsmænd børnepension.

Ændringen af erhvervsstrukturen og familiestrukturen, der har fundet sted, siden man indførte børnepensionsreglerne i retning af, at et stigende antal kvinder med børn er ansat i tjenestemandstillinger, har medført, at de har fået samme økonomiske betydning for hjemmets opretholdelse som mandlige tjenestemænd med forsørgerforpligtelser. Sådanne betragtninger har været medvirkende til, at tjenestemandskommissionen af 1965 i sin betænkning om efterløn har foreslået, at den fremtidige ordning tilsikrer børnepension i samme udstrækning, som der består privatretlig forsørgerpligt over for børn. En sådan afgrænsning af børnepensionsreglernes virkeområde efter privatretlige forsørgerforpligtelser vil betyde, at børn af tjenestemænd ligestilles i pensionsmæssig henseende, hvad enten der er tale om børn i eller uden for ægteskab, og uden at der skelnes mellem børn af mandlige og kvindelige tjenestemænd.

Såfremt det nævnte forslag til børnepensionsregler bliver vedtaget i den kommende tjenestemandsløve, er der ikke længere pensionsretlig forskel på børn af mandlige og kvindelige tjenestemænd, og udvalget vil gerne støtte dette forslag.

Bestemmelserne om *flyttegodtgørelse* findes i T. L.s § 99 og går ud på, at transportudgifter for bohaver og personer refunderes, og at gifte mandlige tjenestemænd samt andre tjenestemænd med hjemmeværende børn under 18 år, eller som selv er over 40 år, yderligere får en flyttegodtgørelse udregnet som en vis procentdel af vedkommendes løn.

Til gifte kvindelige tjenestemænd ydes de samlede godtgørelser kun med halvdelen. Skillelinjen går således ikke på køn, men på kombinationen køn og civilstand, idet ugifte kvindelige tjenestemænd har samme retsstilling som mandlige ugifte tjenestemænd med hensyn til flyttegodtgørelse.

Under hensyn til, at § 99, stk. 5, indeholder

en bestemmelse om, at samlevende ægtefæller, der begge er tjenestemænd, hver kun kan oppebære halvdelen af de ovennævnte godtgørelser beregnet efter den højeste lønning, hvorved man har sikret sig mod en dobbelt refusion af flytteudgifter, synes der ikke at være nogen grund til at opretholde reglen om gifte kvindelige tjenestemænds flyttegodtgørelse.

Tjenestemandskommissionen har ikke beskæftiget sig med reglerne om flyttegodtgørelse, der ifølge tjenestemandskommissionens betænkning skal overføres fra den gældende lov til den nye tjenestemandsløve, indtil spørgsmålet er blevet afgjort ved forhandling.

Udvalget foreslår, at tjenestemandsløvens § 99, stk. 1 og 3, ved de kommende forhandlinger ændres således, at særreglerne for gifte kvindelige tjenestemænd bortfalder.

Ifølge T. L.s § 16 har kvindelige tjenestemænd, der har forsørgerpligt for børn under 18 år, såfremt det er foreneligt med de stedlige tjenesteforhold, adgang til at få den dem påhvilende *tjenesteydelse nedsat* til to tredjedele eller halvdelen mod kun at oppebære henholdsvis to tredjedele eller halvdelen af lønningen indbefattet alle almindelige og særlige tillæg.

I tjenestemandskommissionens forslag til ny T. L. har man udvidet adgangen til at opnå nedsat tjenestetid. Ifølge det nye forslag kan enhver tjenestemand anmode om nedsat tjenestetid, og nedsættelsen er ikke begrænset til den halve eller to tredjedele tjenestetid. Naturligvis skal det fortsat være foreneligt med tjenestens tarv, for at en tjenestemand kan opnå nedsat tjenestetid, og der skal ligeledes fortsat finde en tilsvarende lønnedsættelse sted.

Udvalget ser med sympati på et sådant forslag, der gør det muligt for alle tjenestemænd i det omfang, det er foreneligt med tjenestens tarv at få nedsat arbejdstid, hvorved både mandlige og kvindelige tjenestemænd bliver bedre i stand til at varetage eventuelle familiemæssige forpligtelser.

Udvalget har fra cheferne for de kvindelige korps i Hjemmeværnet modtaget en henvendelse om den lønmæssige placering af de kvindelige befalingshavende sammenlignet med de mandliges.

For så vidt stillingsbeskrivelsen indicerer tilsvarende ansvar og arbejdsmængde finder udvalget det naturligt, at mænd og kvinder placeres i samme lønningsklasse.

B. Kvinders placering i større stillinger inden for staten.

På grundlag af oplysningerne i Hof- og Statskalenderen 1966, hvis redaktion afsluttedes oktober 1965, blev der til brug for kvindekommissionen foretaget en optælling af de større stillinger fordelt efter indehaverens køn. En sådan optælling er vanskelig at gøre helt nøjagtig, og resultaterne af optællingen er derfor i visse tilfælde angivet i afrundede tal.

Domstolene.

Præsidenten for Højesteret og 12 af 14 højsteretsdommere er mænd; de kvindelige højsteretsdommere udgør således ca. 15 pct. Af 5 sekretærer ved Højesteret var 2 mænd og 3 kvinder svarende til henholdsvis 40 pct. og 60 pct.

Begge landsretterne har mandlig præsident. Der er 47 mandlige og 1 kvindelig landsdommer. Af de 20 fuldmægtige og sekretærer var 11 mænd og 9 kvinder svarende til henholdsvis 55 pct. og 45 pct.

Underretterne har i alt 143 dommerembeder, hvoraf kun 8 beklædes af kvinder, svarende til knap 6 pct. Præsidenten for Københavns Byret er en mand. Af 266 fuldmægtige ved underretterne er 214 mænd og 52 kvinder svarende til henholdsvis ca. 80 pct. og 20 pct. Det er bemærkelsesværdigt, at man ved domstolene finder den relativt største kvindelige repræsentation i de højeste stillinger - højsteretsdommere.

Anklagemyndigheden.

Ved rigsadvokaturen er der ikke beskæftiget kvinder i juridiske stillinger. Ved statsadvokaturen er samtlige statsadvokater, samtlige fuldmægtige og 18 af 19 medhjælpere ved statsadvokaturene mænd.

Centraladministrationen.

Optællingen af stillinger i centraladministrationen vedrører udelukkende lønklasserne 19, 24, 25, 26, 27, 28, 29 og 30, men desuden er medtaget overenskomstlønnet personale i stillinger, der svarer til de nævnte lønklasser. Stillinger besat med militærpersoner i Forsvarsministeriet og med trafik-, post- og telegrafuddannet personale i Ministeriet for Offentlige Arbejder er ikke taget med i undersøgelsen. Udenrigstjenestens udsendte medarbejdere er heller ikke omfattet.

I lønklasserne 28-30, som omfatter departementschefer og afdelingschefer, er der omkring 75 stillinger, og heraf er kun 3 stillinger besat med kvinder.

I lønklasserne 26 og 27, som omfatter kontorchefer og konsulenter, er der omkring 325 stillinger, hvoraf ca. 25 er besat med kvinder svarende til ca. 8 pct.

I de underordnede akademiske stillinger som ekspeditionssekretærer, fuldmægtige og sekretærer, lønklasse 19 og 24, og tilsvarende overenskomstlønnede stillinger er der i centraladministrationen beskæftiget ca. 950 mænd og ca. 150 kvinder svarende til henholdsvis 86 pct. og 14 pct. Der er således flere kvinder i de lavere lønklasser end i chefstillingerne.

Institutioner under ministerierne.

Uden for centraladministrationen, men hørende under de enkelte ministerier, findes en række institutioner, der beskæftiger akademisk personale i stillinger, der svarer til stillingerne i centraladministrationen. Det ville føre for vidt at foretage en undersøgelse af stillingerne i samtlige disse institutioner, så optællingen omfatter kun et udvalg af de væsentligere institutioner¹⁾.

I det udvalg af institutioner, undersøgelsen omfatter, er der knap 40 stillinger som direktører o. l. i lønklasse 28 og derover. En af disse stillinger, stillingen som direktør for Sygekassevæsenet, er besat med en kvinde.

Af næsten 200 stillinger som kontorchefer o. l. var 17 besat med kvinder, svarende til ca. 9 pct.

I underordnede akademiske stillinger i udvalgte institutioner var der beskæftiget ca. 450 mænd og knap 150 kvinder svarende til henholdsvis 75 pct. og 25 pct.

¹⁾ I optællingen er medtaget følgende institutioner: Landsskatteretten - Statens Ligningsdirektorat - Amtsligningsinspektoraterne - Statsanstalten for Livsforsikring - Justitsministeriets Psykiatriske Undersøgelsesklinik - Overformyndieret - Overøvrigheden - Revalideringscentre - Direktoratet for Ulykkesforsikring - Ulykkesforsikringsrådet - Direktoratet for Sygekassevæsenet - Invalideforsikringsretten - Ankenævnet for Invalideforsikringsretten - Revaliderings- og Forsorgsdirektoratet - Invalidenævnet - Landsnævnet og Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorgen - Socialforskningsinstituttet - Direktoratet for Arbejdstilsynet - Arbejdsdirektoratet - Direktoratet for Patent- og Varemærkevæsenet - Monopoltilsynet.

Hospitalerne.

En gennemgang af samtlige hospitaler viser, at der ved det danske hospitalsvæsen er beskæftiget ca. 850 mandlige og godt 60 kvindelige overlæger og sygehusinspektører svarende til henholdsvis 93 pct. og 7 pct. Selv om der uddannes forholdsvis flere kvinder som medicinere end som jurister og økonomer, er der ikke relativt flere kvindelige overlæger, end der er kvindelige kontorchefer i centraladministrationen og i institutioner under ministerierne.

For at blive overlæge, i hvert fald ved de større hospitaler, kræves det som regel, at aspiranten har opnået doktorgraden. I perioden 1957/58-1966/67 udgjorde de kvindelige doktorander gennemsnitlig 5,7 pct. af samtlige doktorer, omfattende alle doktorgrader, ikke kun den medicinske.

Det bemærkes, at mellem 75 pct. og 80 pct. af det samlede personale på sygehuse og hospitaler er kvinder.

Den højere uddannelse.

Optællingen efter Hof- og Statskalenderen viser, at der ved Københavns og Århus Universiteter, Farmaceutisk Læreanstalt, Tandlægehøjskolerne i København og Århus samt Danmarks tekniske Højskole er ansat ca. 370 professorer, hvoraf ikke engang 10 er kvinder.

Gymnasietskolen.

Pr. 1. september 1967²⁾ fandtes der 95 mandlige og 4 kvindelige rektorer i 27. lønklasse ved gymnasietskoler og studenterkurser. Af 295 stillinger i 26. lønklasse, særlige lektorstillinger, er 262 besat med mænd og 33 med kvinder, svarende til henholdsvis 89 pct. og 11 pct.

I de underordnede akademiske stillinger som adjunker og lektorer, lønklasse 19 og 24 og tilsvarende overenskomstlønede stillinger er der beskæftiget ca. 1270 mænd og ca. 510 kvinder, svarende til henholdsvis 71 pct. og 29 pct., hvilket svarer meget godt til en kvindeandel af cand. mag.'er i de senere år på ca. 25 pct. Kvindernes advancementsmæssige situation i gymnasietskolen synes at være den samme som andre steder, hvor der kræves en akademisk uddannelse.

Det er udvalgets opfattelse, at en af årsagerne til, at kun så få kvinder bliver rektorer, er manglende interesse hos de kvindelige gym-

nasielærere for rektorembederne. Ved en gennemgang af Gymnasiedirektoratets ansøgningsprotokol for årene 1966-67-68 har det vist sig, at der i denne treårige periode har været 6 kvindelige og 108 mandlige ansøgere til 14 opslåede rektorstillinger. De kvindelige ansøgere har således kun udgjort ca. 5 pct. De 14 stillinger blev besat med 13 mænd og 1 kvinde.

Ved overgangen fra en stilling som gymnasielærer til et rektorembede sker der en ændring i arbejdets karakter i retning af en betydelig administrativ indsats og deraf følgende mindre mulighed for undervisning af eleverne. Denne ændring i arbejdets karakter i forbindelse med advancement er nok mere mærkbar inden for undervisningsområdet end f. eks. inden for centraladministrationen, hvor advancement ikke så meget betyder en ændring i arbejdets karakter som en forøgelse af ansvaret og et krav om større overblik. Man kan måske derfor ikke slutte helt fra forholdene ved besættelsen af rektorembeder til besættelsen af højere stillinger inden for centraladministrationen, men der er vel grund til at tro, at tendensen i retning af, at kun få kvinder søger de højere advancementsstillinger, gør sig gældende også uden for skolevæsenet.

Folkeskolen.

Pr. 1. september 1967³⁾ fandtes der 79 stads-skoleinspektører, der alle var mænd. Af 1036 stillinger som skoleinspektør var 982 besat med mænd og 54 med kvinder, svarende til henholdsvis 95 pct. og 5 pct. Af 1106 stillinger som viceinspektør var de 874 besat med mænd og 232 med kvinder, svarende til henholdsvis 79 pct. og 21 pct. Af andre lærerstillinger inden for folkeskolen er 17.900 besat med mænd og 18.051 med kvinder. De almindelige lærerstillinger er således delt lige mellem mænd og kvinder, men alligevel besætter kvinderne kun en mindre del af advancementsstillingerne.

Når man betragter kvindernes andel af de akademiske stillinger i centraladministrationen og de største institutioner under ministerierne, er det rimeligt at sammenligne kvindernes relative andel af chefstillingerne med det relative antal af stillinger i de lavere lønklasser, hvorfra cheferne rekrutteres, ligesom kvindernes relative antal blandt de juridiske og statsvidenskabelige kandidater har betydning for, hvor man-

¹⁾ Kilde: Undervisningsministeriets økonomisk-statistiske kontor.

²⁾ Kilde: Statistik, Folkeskolen 1967-68, udarbejdet af Undervisningsministeriet.

ge kvinder der kan rekrutteres til sekretærstillingerne.

I perioden 1957/58-1966/67 har de kvindelige kandidater ved Københavns og Århus Universiteter udgjort gennemsnitlig henholdsvis 16,7 pct. og 14,6 pct. af de juridiske kandidater og gennemsnitlig 7,0 pct. af de statsvidenskabelige kandidater. En kvindeandel på 14 pct. i centraladministrationen og 25 pct. i institutionerne synes således at svare meget godt til kønsfordelingen i kandidattilgangen; der er endda relativt mange kvindelige ansatte i lønklasse 19 og 24 i institutionerne.

Ved det første svært opnåelige advancement - til 26. lønklasse - opnår kvinderne som nævnt kun 8 pct. af stillingerne i centraladministra-

tionen og 9 pct. i institutionerne, allerede dér falder kvinderne fra, og yderligere advancement opnås næsten udelukkende af mænd. Man må dog her være opmærksom på, at der tidligere var forholdsvis færre kvindelige kandidater.

Til de tjenstemandsstillinger, som forudsætter en akademisk uddannelse, kan man sammenfattende sige, at kvinderne besætter en andel af de lavere stillinger, der svarer nogenlunde til det relative antal af kvindelige kandidater med relevante eksaminer, men så snart det drejer sig om advancementsstillinger, sakker kvinderne bagud.

Årsagerne til disse forhold vil blive behandlet i en senere betænkning fra Kommissionen.

København, den 25. februar 1969.

Hanne Budtz

Marie Christensen

Lis Groes

Edele Kruchow

Kamma Madsen

Grete Munk

Ellen Strange Petersen

Ellen Poulsen

Karen Simonsen

(formand)

Birthe Wetlesen

/ Kate Galle